

Vitsi – Konferencen 2017

- Ergoterapeut- klinisk underviser Malene Alexandrowiz
- Hvilke udfordringer har borger med ALS ift lejrning?
- Udgangspunkt i klinisk praksis koblet med teoretiske viden om de forskellige smertekvaliteter, smertestress, respiration og søvn
- Interviews af borgere med ALS ift lejrning, smerter og respiration.

Karakteristika fra interviews

- Meget afbrudt søvn og dårlig søvn kvalitet

Grunde til vi ligger ned

Raske mennesker:

- For at hvile – sove
- Aflaste kroppen og genopbygge – muskler, led, indre organer

- Når vi ligger ned, skal vi ikke længere bruge energi til at holde os oppe imod tyngdekraften
- Vi ligger ikke stille ret længe af gangen.
- Hvilken stilling falder du i søvn i?

Søvn og Lejring

Mennesker med ALS:

- For at hvile – sove
- Aflaste kroppen – muskler, led, indre organer
- Når man ligger ned, skal man ikke længere bruge energi til at holde sig oppe imod tyngdekraften
- Ofte en reduceret søvncyklus og søvn kvalitet
- Foretager ikke stillingskift
- Vejrtrækning nedsat især i rem-søvnen

Reference Jennum og Kempler, SØVN, Munkgaard

Udfordringer ift søvn

- Respirationen
- Ikke i stand til at foretage stillingskift
- Smerter
- Kriblende fornemmelse især i hænder og fødder.

Smerter

Smerte kvaliteter hos borger med ALS:

- Dybe og murrende smerter udløst af tryk = vævssmerter / Nociceptive smerter. Især i ryg, hofte og skulder områderne
- Sviende og brændene smerter ved let berøring = Nervesmerter/ Neurogene smerter. Især i arme, hænder, ben og fødder
- Allodynier = en normal ikke smertegivende impuls registreres og opleves som smerter. Ex syning fra tøj, sengetøjs betræk folder fra et lagen, selv den mindste ujævnhed i underlaget ovs...
- Skelne mellem ubehag – uro eller smerter

•Ref: Niels_Henrik Jensen og Per Sjøgren

Smertestress

Smertetilstande består af både fysiske og psykiske faktorer

- Biologisk stress
- Emotionel stress

Biologisk
stress

+

Emotionel
stress

= Smertestress

Objektive stress
faktorer

- Sygdommen
- Påført smerte
- Kulde
- Dynamiske miljøer

Subjektive stress
faktorer

- Tanker
- Bekymring
- Angst
- Tidligere oplevelser

Tidsfaktor og smertestress

Tid er en vigtig faktor i forhold til coping af smertestress

- Forsinkelser øger stress og ligeledes koncentrationen af cortisol. Konsekvensen er øget smertepåvirkning og frygt for tiltagende smerter.

- Forberedelse, kontinuitet og planlægning er vigtigt i forhold til, at reducere smertestress. Dette gælder alle arbejdsopgaver, såsom forflytning, positionering og re positionering mfl.

- Forbered brugeren.

- Rolige bevægelser ved arbejdsopgaver.

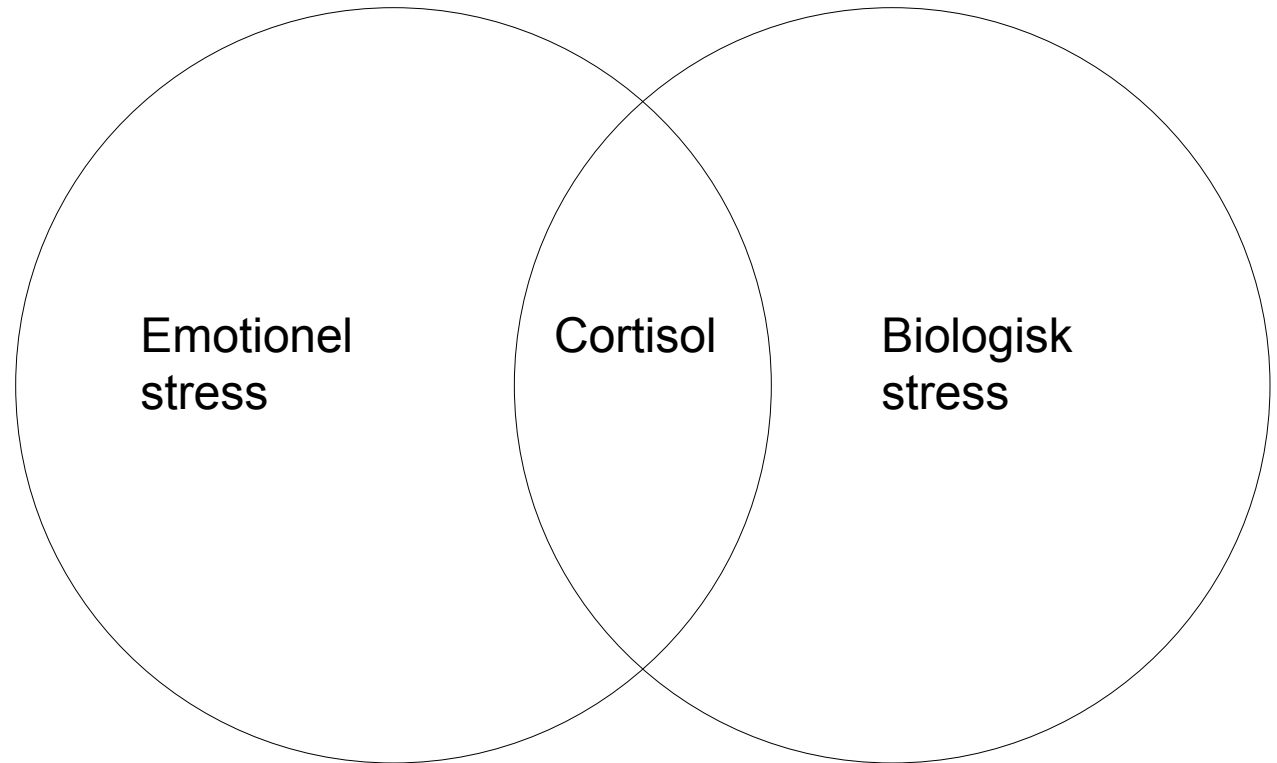
- Hjælp brugeren med vejtrækning.

Kilde: Dominique Upton & Victoria Mason

Smerter og stress

Vi må endnu en gang konkludere at psyke og soma er uadskillelige

Udfordringer ift lejring og søvn hos borger med ALS

- Respiration
- Smerter
- Angst og bekymring ift positionering og repositionering
- Indre uro
- Sensibilitets forstyrrelser
- Perceptionsforstyrrelser pga smertestress

Udfordringer ift søvnen

- Respiration! -
Reduceret søvnkvalitet med mange afbrydelser
- -Når sjældent igennem en hel søvncyklus og de 4 stadier. Især REM-søvnen er udsat, med nedsat respiration. Pga. nedsat respiration

• Ref: Jennum SØVN Munksgaard

- Resultere ofte i kognitive forstyrrelser
- Hvad kom først smerterne eller udfordringer med respirationen?

Respiration

- Hvordan er samspillet mellem trunkus stabilitet og respiration
- Identificer vejrtrækningsmønstre
- Hyppige lungeinfektioner
  - Kan vi forebygge dette vha positionering?
- Forstoppelse og inkontinens
- Ref: Mary Massery

Postural kontrol

- Har borger spastiske lammelser i arme og ben?
- Har borger hovedkontrol?
- Har borger postural kontrol?

Hvad påvirker den posturale kontrol - trunkus stabilitet

- Muskler og skelet
- Nervesystemet
- Hjerter – lunge systemet
- Hud
- Indre organer

Vigtigt at huske:

- Vejrtrækning vinder altid

- Hvornår går vi fra at overleve til at leve ?
- Overlever eller lever din borger ?

Case

The Case Study Recipe

Case

Case story

- Mand i 50'erne
- Bor alene med døgn hjælp.
- Hjælperstyret el-stol
- Sover meget dårligt og har mange smerter og uro.
- Pt ingen sår har tidligere haft sår på bagdelen, albuer og hæle
- Nedsat cirkulation i fødder og hænder, mange sensitivetsforstyrrelser
- Kan kun ligge på ryggen. Smerter sideliggende

Analyser, vurder og beslut

- Klinisk undersøgelse – hvad kan kroppen
- Hvad er personens neutralstilling
- Tværfaglig forståelse og forventningsafstemning
- Hvad er prioriteringen:
  - Bedre søvnkvalitet
  - Hvilke aktiviteter foregår liggende i sengen, tv, spisning, socialt samvær osv
  - Forbedre lungefunktion og respiration
  - Mindske vævstryk= nociceptive smerter
  - Mindske uroen
  - Nedsætte neurogene smerter
  - Forebygge sår

Løsning

Case story

Hvilke løsninger kom vi i mål med

Primær fokus på at skabe et roligt statisk miljø med en god trykfordeling og kontakt mellem krop og underlag

Afprøvninger over flere gange

Trykregulerende madras

Kelvin support puder

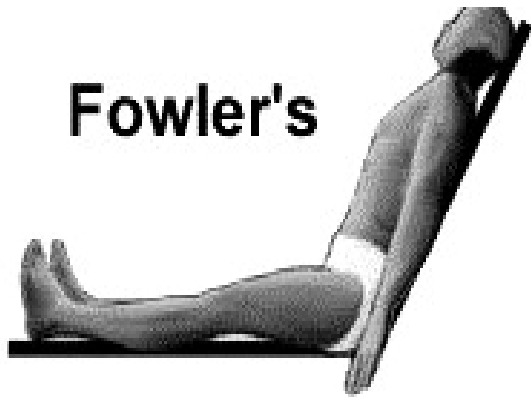
Universalpude

Hvilke løsninger er vi i gang med

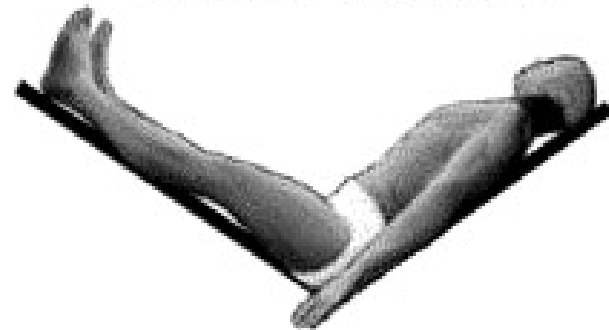
Sideliggende lejring

Rygliggende med variation

Fowler's

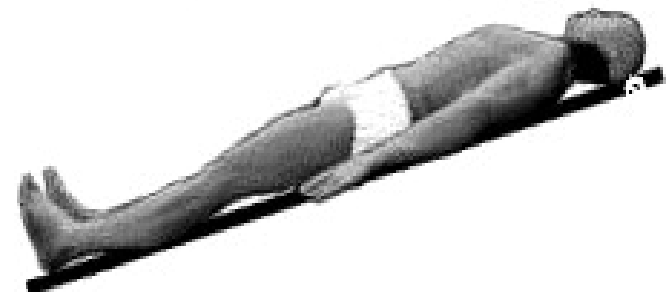
Semi-Fowler's

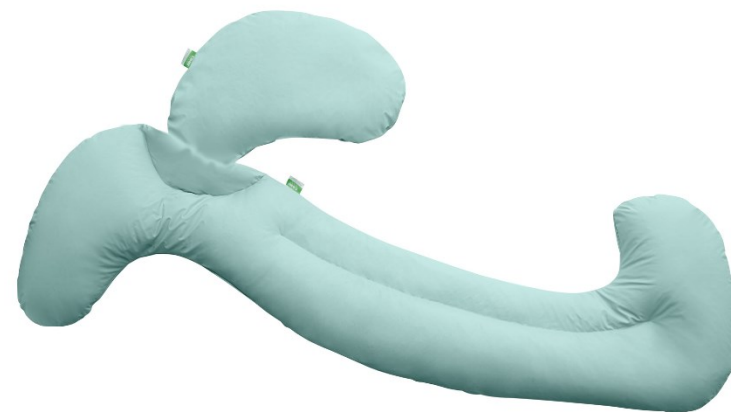
Trendelenberg

**Reverse
Trendelenberg**

Løsning

Materialevalg

Vigtigt at have fokus på sammenspillet mellem produkterne som anvendes:

- Lyden af materialet
- Ingen mærkbare syninger /lynlåse
- Kan puderne moduleres
- Kan materialet udfylde hulrum
- Hvilken form har puderne
- Kan materialet holde positionen
- Tyngde og stabilitet
- Giver materialet sansestimuli – mindsker uro
- Hygiejne
- Varmeregulering
- Indretning af rummet

Afprøvningen

Observation i forbindelse med lejrning

- Hav god tid, rolige bevægelser og observer
- Ser borger afslappet ud
- Mimik og ansigtsudtryk
- Hvilke lyde kommunikerer borger
- Afsæt tid ift anvendelse af kommunikations hjælpemidler
- Vejrtrækningen
- Sved
- Sammenhold med kliniske fund

Lejring af borger med ALS kræver:

- Tværfagligt samarbejde
- At alle forstår hvorfor vi gør det
- At alle har lidt kendskab til det eller vil lære det
- At det her og nu tager tid og ressourcer
- Tålmodighed fra bruger og pårørende
- At man glemmer vaner og det vi plejer at gøre
- At problematik vurderes, mål opsættes og plan for lejringen udføres
- Effektmåling
- Opfølgning – implementering
- Langsigtede løsninger med fleksibilitet

Effektmåling

I hvilken grad er:	Ingen effekt	Nogen effekt	god effekt	Markant god effekt	Ikke relevant
Borgeren mere aflastet i forhold til trykaflastning og trykfordeling med lejringspuderne?					
Tonus og muskelanspændthed mindsket, så borger ligger mere afslappet?					
Borgeren med lejringspuderne lindret i forhold til smerter?					
Borgeren bedre støttet liggende med lejringspuderne, så vedkommende har en stabil liggende positionering?					
Borgers velbefindende øget – f.eks. færre vredesudbrud, mindre udadreagerende adfærd, afslappet ansigts mimik, færre klagende lyde, mere smilende?					
Har Cobi lejringspuderne givet borgeren tilpas sansestimuli, således at borgeren opnår øget kropsafgrænsning, mindre motorisk uro og tryghed i den liggende stilling?					
Har borgeren opnået forbedret søvnkvalitet					
Sammentælling af krydser pr. kolonne					

Tak !

??????????

ma@cobi.dk

